

Broedvogels Molenpolder en Maarsseveense Zodden 2025

Jelle Abma

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2025

Citeren als: Abma J.F. 2025. Broedvogels Molenpolder en Maarsseveense Zodden 2025. Sovon-rapport 2025/67. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Kavelcode: 25UTP2-2

Foto's: Jelle Abma

ISSN-nr: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen

E-mail: info@sovon.nl

Website: www.sovon.nl

Type informatie	Omschrijving/status	Datum
Versie	Concept	1-12-25
Inhoudelijke toets	Vincent de Boer	10-10-25
Vrijgave na definitieve versie	Jelle Postma	8-12-25
Versie 1.0	Definitief	8-12-25

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer

Inhoud

Samenvatting	4
1 Inleiding	5
2 Beschrijving van het gebied	6
3 Werkwijze	9
3.1 Methode & veldwerk	9
3.2 Interpretatie en verwerking van de gegevens	9
3.3 Weers- en andere omstandigheden	10
3.4 Afwijkingen/foutendiscussie	10
4 Resultaten	11
4.1 SNL-beheertypen	11
4.2 Vergelijking met eerdere karteringen	13
4.3 Soortbesprekingen	15
5 Evaluatie	19
Literatuur	20
Bijlage 1 Soortkaarten inventarisatie 2025	21

Samenvatting

In 2025 zijn in opdracht van Staatsbosbeheer in het kader van SNL de Molenpolder en Maarsseveense Zodden (64,7 ha) gekarteerd op broedvogels.

Er zijn vijf integrale bezoeken gebracht die meest voor zonsopgang aanvingen. Expliciete nachtbezoeken zijn niet gebracht, maar enkele bezoeken zijn zo vroeg gestart dat er toch een redelijk beeld van nachtvogels is ontstaan. Er is in totaal 25 uur en 15 minuten gespendeerd aan veldwerk, wat neerkomt op een onderzoekintensiteit van 23,3 minuten per hectare.

Er werden 40 soorten vastgesteld als broedvogel. Daarnaast waren er nog zes soorten net buiten de grenzen van het onderzoeksgebied aanwezig. Winterkoning, Roodborst, Merel, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees, Pimpelmees en Vink waren aanwezig, maar zijn niet gekarteerd. Van de aangetroffen soorten staan er vijf op de Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare soorten.

In het gekarteerde gebied zijn de Roerdomp en Purperreiger nog aanwezig, maar niet meer als broedvogel. Soorten als Woudaap en Grote Karekiet ontbreken door ongeschikte riet- en oevervegetaties, een gebrek aan peilfluctuaties en vraat door Grauwe Ganzen. Herstel vraagt om de ontwikkeling van brede rietoevers, bescherming tegen ganzenvraat en langdurige monitoring. De IJsvogel, Snor en Rietzanger zijn aanwezig en nemen licht toe. In de Molenpolder hebben herstelmaatregelen geleid tot gunstige omstandigheden voor moerasvogels, maar periodieke verjonging op de legakkers blijft nodig om geschikt leefgebied te behouden. Bij bosvogels nemen soorten van jong bos, zoals Zwartkop en Tuinfluiter, toe door hakhoutbeheer (jong bos). Terwijl soorten van ouder en vochtiger bos, zoals Grote Lijster en Houtsnip, lijken af te nemen, mogelijk door een extreem droog voorjaar in 2025 of door afname aan geschikt broedgebied en structureel drogere omstandigheden in de laagveenbossen.

Kenmerkend beeld van een smalle doorgang in de Molenpolder waarbij het water van beide kanten langzaam dichtgroeit met o.a. riet dat geschikt is voor moeras en rietvogels – genomen op 20 juni 2025

1 Inleiding

In 2025 zijn in opdracht van Staatsbosbeheer delen van de Molenpolder en Maarsseveense Zodden (64,7 ha) gekarteerd op broedvogels.

De inventarisatie vond plaats in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL), waarin onder andere het monitoren van broedvogels in een zesjarige cyclus wordt vereist en waarvan de resultaten worden gerapporteerd aan de betreffende provincie.

Rutger Zeijpveld en Bert van Dijk waren contactpersoon bij Staatsbosbeheer. Jelle Postma was verantwoordelijk voor de begeleiding vanuit het Sovon-kantoor.

Sovon-collega's Lara Marx en Bas Hissel worden bedankt voor hun bijdragen aan de totstandkoming van dit rapport. Vincent de Boer van Sovon en Rutger Zeijpveld, Bert van Dijk en Sjuul Verhaegh van Staatsbosbeheer voorzagen het concept van commentaar.

In dit rapport worden de soorten gepresenteerd volgens de systematiek van het International Ornithological Committee (IOC).

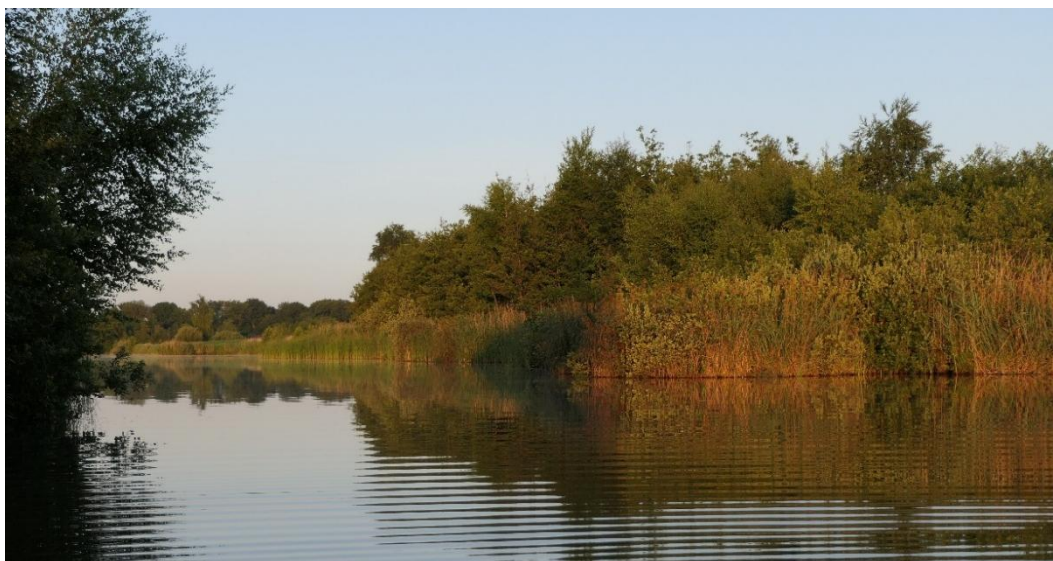
Beeld vanaf het open water. Legakkers met riet, afgewisseld door hakhout op legakker met op achtergrond bosgebied, 26 mei 2025.

2 Beschrijving van het gebied

De Molenpolder en de Maarsseveense Zodden, gelegen ten noorden van Utrecht vlakbij het plaatsje Tienhoven liggen in de provincie Utrecht. Ze vormen samen een karakteristiek laagveengebied dat zijn oorsprong vindt in de turfwinning van de 17e en 18e eeuw. Door het afgraven van veen en het ontstaan van petgaten en legakkers ontwikkelde zich een mozaïek van water, rietlanden, moerasbos en smalle legakkers met hooi- en graslanden dat internationaal van groot belang is voor natuur en biodiversiteit. Beide gebieden maken onderdeel uit van het Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen. De gebieden zijn aangewezen voor voedselarme leefgebieden, maar ook voor broedvogels van moerassen met veel waterriet en lange oevers. Aangewezen vogelsoorten zijn: Roerdomp, Purperreiger, Woudaap en Grote karekiet. Maar ook Zwarte stern, IJsvogel, Snor en Rietzanger zijn kenmerkende en aangewezen soorten voor dit gebied.

Molenpolder

De Molenpolder (figuur 1) is relatief goed toegankelijk en staat bekend om zijn kronkelende vaarten en smalle slootjes. In het noordelijk deel van de polder bevindt zich een BMP-plot, dat de laatste jaren door twee vrijwilligers wordt geteld; dit plot viel buiten het kader van deze opdracht. Het zuidwestelijke deel bestaat uit open water, afgewisseld met smalle legakkers begroeid met bomen of rietvegetatie. Aan de oostkant liggen grotere bospercelen, bestaande uit elzenbroekbos (laagveenbos), waar vrijwel geen beheer plaatsvindt. Ingeklemd binnen het onderzoeksgebied ligt Naturistenpark Gravingen. Het park bestaat uit een netwerk van paden, veenmosrietlanden, water, graslanden en bos. De paden konden goed benut worden voor het broedvogelonderzoek. Het grootste deel van het onderzoek werd via het water uitgevoerd, terwijl een klein deel te voet kon worden gekarteerd (rond Naturistenpark Gravingen). In het noordelijke deel bevindt zich een geïsoleerd gebied dat te voet bereikbaar is, waar tevens onderzoek werd gedaan naar Amerikaanse rivierkreeften. In de Molenpolder zijn in de afgelopen acht tot negen jaar veel herstelmaatregelen getroffen, waarbij legakkers zijn hersteld en moerasbossen zijn verwijderd ten behoeve van moerasontwikkeling en de broedvogels die daarbij horen.

Kenmerkend beeld van Molenpolder, open water met riet- en lisdodde vegetatie langs de oever met ontwikkeling van wilgen in de oever hakhout van wilg en berk op de legakker, 20 juni 2025.

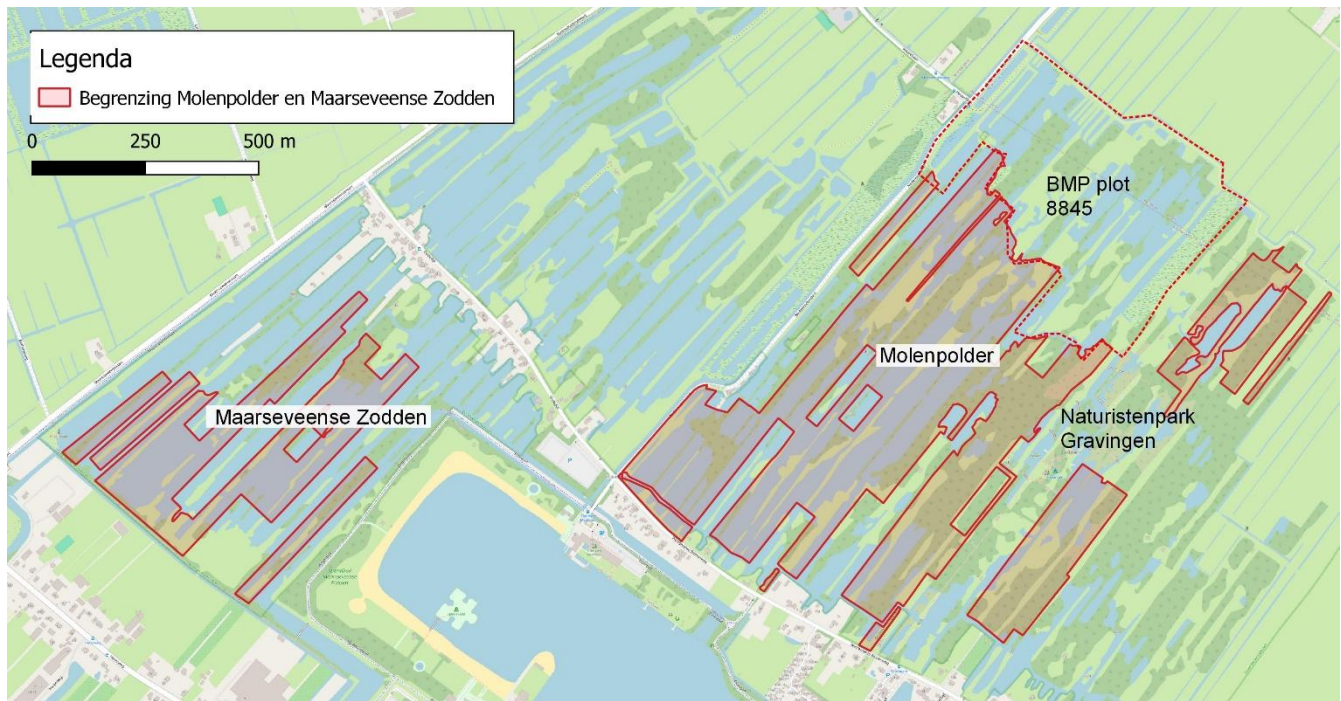

Bosgebied nabij Naturistenpark Gravingen afgewisseld met ruigere graslanden met riet, kale jonker maar op sommige plekken ook stukken veenmosrietland, 20 juni 2025.

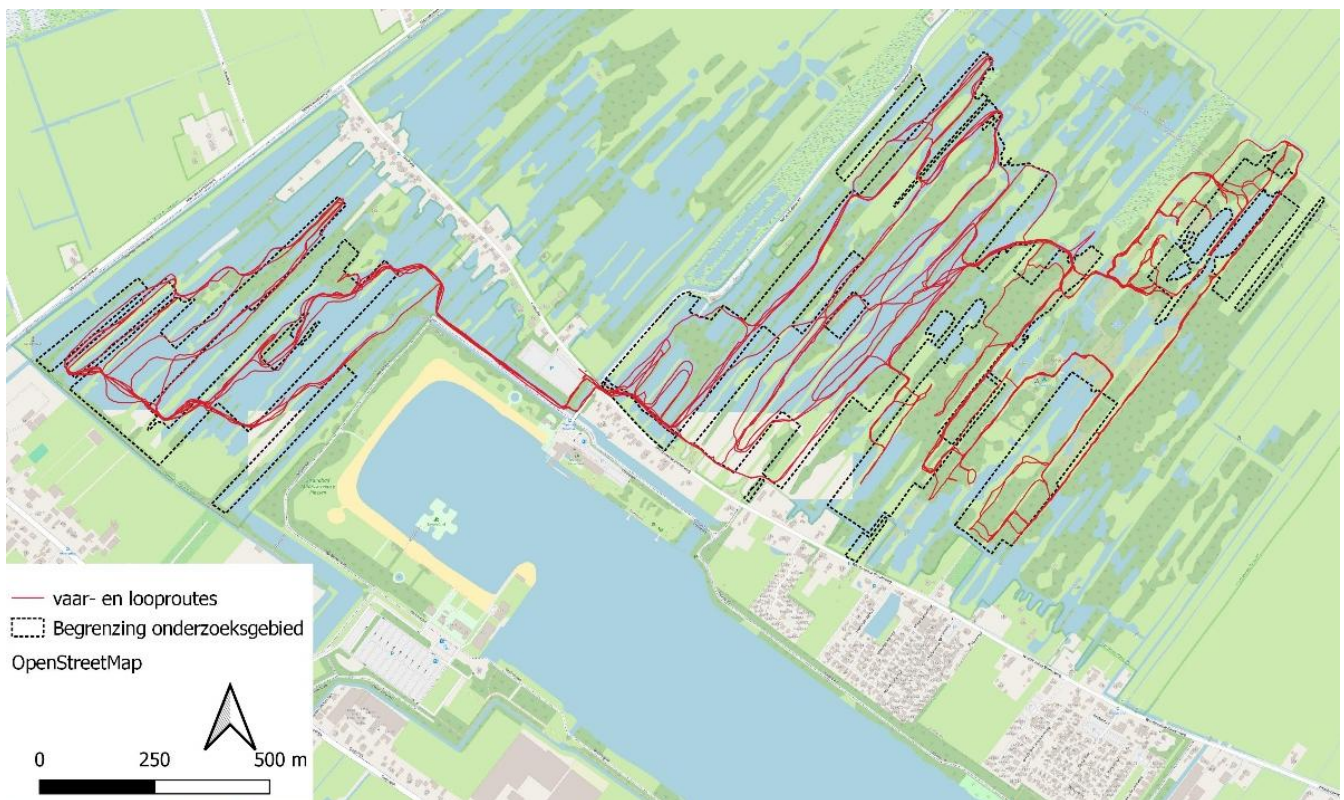
Maarsseveense Zodden

De Maarsseveense Zodden (figuur 1) vormen een relatief rustig en meer afgesloten natuurgebied, waar de nadruk ligt op het behoud en herstel van de kwetsbare moerasnatuur. Dit deelgebied kon uitsluitend vanaf het water worden gekarteerd. Het landschap bestaat voornamelijk uit open water, afgewisseld met smalle legakkers begroeid met bomen of rietvegetatie. Daarnaast komen enkele grotere percelen voor, die bestaan uit elzenbroekbos of laagveenbos. Op bepaalde plekken wordt het gebied hydrologisch gescheiden door keerschotten, bedoeld om de verspreiding van exotische waterplanten zoveel mogelijk te beperken. In figuur 1 wordt het totale onderzoeksgebied afgebeeld.

Op de volgende pagina staat een overzicht van het gekarteerde gebied met een afbeelding van alle vaar- en looproutes in rood ingetekend.

Figuur 1. Overzicht van het gekarteerde gebied met toponiemen.

Figuur 2. Overzicht van de vaar- en looproutes tijdens het broedvogelonderzoek.

3 Werkwijze

3.1 Methode & veldwerk

Bij het uitvoeren van het broedvogelonderzoek is de Basiskarteringsmethode toegepast, gebaseerd op de door Sovon ontwikkelde Broedvogel Monitoring Project-methode (van Manen 2024, Vergeer et al. 2023). Hierbij zijn de meeste aanwezige soorten gekarteerd, met uitzondering van de meest algemene (Winterkoning, Merel, Roodborst, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees, Pimpelmees en Vink).

De werkwijze was gericht op het registreren van zang, balts en overige waarnemingen, waarbij veel aandacht uitging naar uitsluitende (gelijktijdige) waarnemingen. Bij roofvogels is naar nesten gezocht als de terreingesteldheid dit toeliet.

In het hele gebied zijn vijf integrale bezoeken gebracht (tabel 1) die meest voor zonsopgang aanvingen. Expliciete nachtbezoeken zijn niet gebracht, maar vrij veel bezoeken zijn zo vroeg gestart dat er toch een redelijk beeld van nachtvogels is ontstaan. Deze zijn daarom wel in de soortenlijsten en besprekingen opgenomen.

Er is in totaal 25 uur en 15 minuten gespendeerd aan veldwerk, wat neerkomt op een onderzoekintensiteit van 23,3 minuten/ha. Het meeste veldwerk is vanuit een kano gedaan en sommige aaneengesloten plekken is uit de kano gestapt en gelopen.

Tabel 1. Bezoektijden aan het karteringsgebied in 2025

datum	ronde	begintijd	eindtijd	bezoekduur
17-mrt	1	06:43:00	11:18:00	04:35:00
9-apr	2	06:29:00	10:57:00	04:28:00
7-mei	3	05:28:00	10:47:00	05:19:00
26-mei	4	05:15:00	10:22:00	05:07:00
20-juni	5	04:41:00	10:21:00	05:40:00

3.2 Interpretatie en verwerking van de gegevens

In het veld zijn de waarnemingen ingevoerd op een tablet in de app Avimap, waarbij voor iedere waarneming soort, locatie, tijdstip en broedcode zijn vastgelegd, inclusief de door de waarnemer afgelegde route. Na afloop zijn de data doorgestuurd naar de server van Sovon. De waarnemingen zijn automatisch geclusterd, waarbij gebruik is gemaakt van criteria die licht afwijken van de standaard BMP-criteria, vanwege het kleinere aantal bezoeken. Automatisch clusteren gaat in veel gevallen goed, maar resultaten moeten goed worden gecontroleerd, vooral vanwege fouten of slordigheden bij invoer in het veld. De database is zorgvuldig gecontroleerd op onzuiverheden. De clustercriteria zijn bijgesloten als metadata in de database en zijn weergegeven op de verspreidingskaarten.

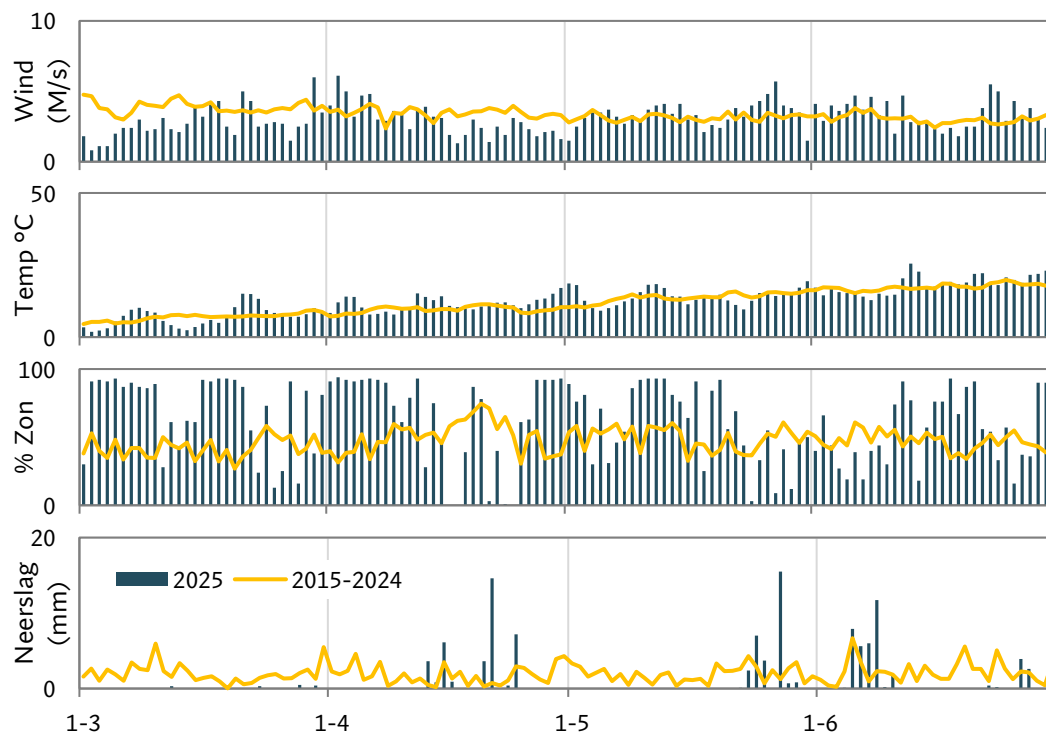
Plaatselijk zijn door de afwisseling tussen eigendommen van Staatsbosbeheer en derden territoria buiten de grenzen van het onderzoeksgebied gesitueerd. Deze territoria zijn niet opgeteld bij de totalen, maar wel zichtbaar op de soortkaarten (zie bijlage 1).

3.3 Weers- en andere omstandigheden

Het weer is van invloed op de vogelactiviteit en daardoor medebepalend voor de effectiviteit van het inventariseren. Het broedseizoen van 2025 werd voorafgegaan door een vrij zachte winter. Op slechts enkele dagen viel er sneeuw die even bleef liggen en de winter zal als geheel geen problemen hebben opgeleverd voor vogelsoorten die gevoelig zijn voor vorst en sneeuw.

De lente werd gekenmerkt door veel zon en droogte, met vaak helder en zacht weer. Voor broedvogels betekende dit dat de omstandigheden in het begin van het seizoen gunstig waren om vroeg te starten. De langdurige droogte kon echter ook nadelige effecten hebben gehad, bijvoorbeeld door een lagere beschikbaarheid van voedsel in vochtige gebieden. De regen in de laatste dagen van mei zorgde lokaal voor wat herstel, maar kwam voor veel soorten pas laat in het broedseizoen. De droogte en de hoeveelheid zon waren voor de waarnemer gunstig. Alle geplande bezoeken zijn dan ook volledig uitgevoerd.

Tabel 2. Enkele weersvariabelen (gemiddelde temperatuur, dagelijks aantal zonuren en duur neerslag) in de periode maart-juni 2025, op basis van gegevens van het KNMI, station De Bilt. Ref staat voor langjarig gemiddelde (2015-2024).

3.4 Afwijkingen/foutendiscussie

De start van het seizoen vond plaats eind maart en was met name gericht op de moerasvogels. Voor de bosvogels was dit relatief laat, waardoor het mogelijk is dat enkele vroege soorten (Grote Lijster of Kleine Bonte Specht) zijn onderteld. Ook is er slechts beperkt tijd besteed aan het karteren van nachtvogels waardoor de aantallen en de verspreiding van deze soortgroep mogelijk niet volledig in beeld zijn gebracht. Wel zijn de nachtvogels zo goed mogelijk meegenomen door in alle bezoeken al ruim anderhalf uur vóór zonsopgang te starten, zodat ook in de vroege uren waarnemingen konden worden gedaan.

4 Resultaten

In totaal werden in de het geïnventariseerde gebied 40 soorten vastgesteld als broedvogel. (tabel 3). De zeer algemene soorten Winterkoning, Roodborst, Merel, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees, Pimpelmees en Vink waren aanwezig als broedvogel, maar zijn niet geteld. Er zijn nog zes soorten broedvogels buiten de gebiedsgrenzen vastgesteld, deze zijn te zien in bijlage 1. In totaal zijn er 273 territoria vastgesteld.

Van de aangetroffen soorten staan er vijf soorten op de Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare soorten, meest soorten hebben de status gevoelig (zie tabel 3). De top vijf van algemeenste soorten bestaat uit Zwartkop, Tuinfluiter, Grauwe gans, Meerkoet en Kleine Karekiet.

Tabel 3. Broedvogels in het gekarteerde gebied in 2025. De Rode lijststatus (van Kleunen et al. 2017) is opgenomen in de kolom RL. (EB = Ernstig bedreigd, BE = Bedreigd, KW=Kwetsbaar, GE=Gevoelig).

	naam	aantal	dh100ha	RL status		naam	aantal	dh100ha	RL status
1	Grote Canadese Gans	8	12,36		21	Staartmees	1	1,55	
2	Brandgans	4	6,18		22	Rietzanger	17	26,27	
3	Grauwe Gans	21	32,45		23	Kleine Karekiet	18	27,81	
4	Knobbelzwaan	2	3,09		24	Snor	1	1,55	KW
5	Nijlgans	14	21,63		25	Zwartkop	32	49,44	
6	Krakeend	8	12,36		26	Tuinfluiter	27	41,72	
7	Wilde Eend	11	17		27	Grasmus	1	1,55	
8	Soepeend	1	1,55		28	Boomkruiper	5	7,73	
9	Kuifeend	5	7,73		29	Zanglijster	4	6,18	
10	Koekoek	3	4,64	KW	30	Grauwe Vliegenvanger	2	3,09	GE
11	Houtduif	3	4,64		31	Blauwborst	1	1,55	
12	Meerkoet	19	29,36		32	Huismus	1	1,55	GE
13	Fuut	15	23,18		33	Heggenmus	1	1,55	
14	Havik	2	3,09		34	Graspieper	1	1,55	GE
15	Buizerd	2	3,09		35	Boompieper	1	1,55	
16	IJsvogel	1	1,55		36	Appelvink	3	4,64	
17	Grote Bonte Specht	2	3,09		37	Goudvink	7	10,82	
18	Gaai	3	4,64		38	Groenling	3	4,64	
19	Zwarte Kraai	2	3,09		39	Putter	5	7,73	
20	Cetti's Zanger	9	13,91		40	Rietgors	7	10,82	

4.1 SNL-beheertypen

In figuur 2 is de SNL-beheertypenkaart (versie 2024) weergegeven en in tabel 4 staan de beheertypen met de kwalificerende vogelsoorten. Het grootste gedeelte van het onderzoeksgebied (64,7ha) bestaat uit het natuurdoeltype Zoete Plas (30 ha). Ook het natuurdoeltype Hoog- en Laagveenbos heeft een groot aandeel (23,7ha). Graslanden bestaan voornamelijk uit Kruiden- en faunarijke grasland (1,5ha) en Vochtig hooiland (0,5ha). En de ontwikkeling van moeras vertaalt zich in de natuurdoeltypen; Veenmoeras (3,2ha), Veenmosrietland en moerasheide (2 ha) en Trilveen (2,9ha). Ook hebben een aantal

legakkers het natuurdoeltype Vochtig en hellinghakhout (0,6 ha). Een mozaïek van natuurwaarden in en rond het water.

Figuur 3. SNL-beheertypen in het onderzoeksgebied.

Tabel 4: Overzicht van SNL-beheertypen met de oppervlakte binnen het onderzoeksgebied

Natuurbeheertypen	Oppervlakte (ha)
N04.02 Zoete plas	30,06
N05.03 Veenmoeras	3,28
N06.01 Veenmosrietland en moerasheide	2,02
N06.02 Trilveen	2,89
N10.02 Vochtig hooiland	0,51
N12.02 Kruiden- en faunairijk grasland	1,43
N14.02 Hoog- en laagveenbos	23,77
N17.06 Vochtig en hellinghakhout	0,63
S98.00 Geen natuurdoelstelling	0,14
Totaal	64,73

Tabel 5. In het gebied voorkomende SNL-typen met kwalificerende vogelsoorten.

Beheertype	Beheertype (omschrijving)	opp (ha)	soort	aantal
N05.03	Veenmoeras	3,28	Rietzanger	5
N14.02	Hoog- en laagveenbos	23,77	Blauwborst	1
N14.02	Hoog- en laagveenbos	23,77	Boomkruiper	5
N14.02	Hoog- en laagveenbos	23,77	Grauwe Vliegenvanger	3
N14.02	Hoog- en laagveenbos	23,77	Grote Bonte Specht	3

4.2 Vergelijking met eerdere karteringen

Vergelijkingsmateriaal bestaat in de vorm van broedvogelkarteringen uit 1999, 2017/2018 en 2025. De karteringen uit 2017 en 2018 zijn samengevoegd. Deze twee verschillende jaren zijn door twee verschillende karteerders uitgevoerd maar overlappen het totale onderzoeksgebied van 2025. Er moet rekening worden gehouden met methodologische verschillen en verschillen tussen waarnemers. In de meeste gevallen lijken deze verschillen mee te vallen en in elk geval ondergeschikt te zijn aan de veranderingen die de broedvogelbevolking onderging. Wanneer de waarnemersverschillen een reëel aantalsverloop overstijgen, dan wordt daarvan melding gemaakt in de tekst.

Figuur 4. Oranje is het gekarteerde gebied in 1999, 2017, 2018 en 2025. En het oranje niet gearceerde gedeelte (Maarsseveense Zodden) is gekarteerd in 2018 en 2025.

Tabel 6. Veranderingen van de broedvogelbevolking in de Molenpolder vanaf 1999, 2017/2018 en 2025. (weergegeven in Figuur 5). ng= niet geteld.

Soort	1999	2017/2018	2025	Soort	1999	2017/2018	2025
Grote Canadese Gans	?	3	5	Cetti's Zanger	?	0	5
Brandgans	?	3	2	Staartmees	?	2	0
Grauwe Gans	5	15	15	Rietzanger	22	13	16
Knobbelzwaan	?	0	1	Kleine Karekiet	?	11	13
Nijlgans	1	3	14	Bosrietzanger	?	1	0
Krakeend	?	2	6	Spotvogel	?	1	0
Wilde Eend	?	8	8	Snor	1	0	1
Soepeend	?	5	1	Sprinkhaanzanger	1	0	0
Kuifeend	?	0	2	Zwartkop	?	ng	23
Fazant	?	1	0	Tuinfluitier	?	ng	22
Houtsnip	?	1	0	Grasmus	1	0	1
Roerdomp	?	1	0	Boomkruiper	?	ng	5
Purperreiger	3	0	0	Zanglijster	?	6	4
Koekoek	?	1	2	Grote Lijster	?	1	0
Houtduif	?	ng	2	Grauwe Vliegenvanger	?	2	1
Waterral	1	ng	0	Blauwborst	?	0	1
Meerkoet	?	?	8	Huismus	?	0	1
Fuut	6	2	6	Heggenmus	?	ng	1
Havik	?	1	1	Graspieper	?	0	1
Buizerd	?	0	2	Boompieper	?	0	1
Bosuil	2	0	0	Appelvink	?	0	2

IJsvogel	?	0	1	Goudvink	3	2	7
Grote Bonte Specht	2	5	2	Groenling	?	0	1
Gaai	?	ng	3	Putter	1	1	3
Zwarte Kraai	?	ng	1	Rietgors	?	0	6

Tabel 7. Veranderingen van de broedvogelbevolking in de Molenpolder en Maarsseveense Zodden tussen 2017/2018 en 2025. (weergegeven in Figuur 5). ng= niet geteld.

Soort	2017/2018	2025	Soort	2017/2018	2025
Grote Canadese Gans	8	8	Rietzanger	16	17
Brandgans	5	4	Kleine Karekiet	20	18
Grauwe Gans	29	21	Bosrietzanger	2	0
Knobbelzwaan	1	2	Spotvogel	1	0
Nijlgans	4	14	Snor	0	1
Krakeend	4	8	Zwartkop	14	27
Wilde Eend	11	11	Tuinfluitier	8	26
Soepeend	5	1	Grasmus	0	1
Kuifeend	2	5	Boomkruiper	5	5
Fazant	1	0	Zanglijster	6	4
Koekoek	1	3	Grote Lijster	1	0
Houtduif	ng	3	Grauwe Vliegenvanger	2	1
Meerkoet	3	18	Blauwborst	0	1
Fuut	7	14	Huisemus	0	1
Houtsnip	1	0	Heggenmus	1	1
Roerdomp	1	0	Graspieper	0	1
Havik	1	1	Boompieper	0	1
Buizerd	0	2	Appelvink	0	3
IJsvogel	0	1	Goudvink	5	7
Grote Bonte Specht	6	2	Groenling	2	3
Gaai	ng	3	Putter	2	3
Zwarte Kraai	1	2	Rietgors	ng	7
Cetti's Zanger	0	9			

Molenpolder 1999 – 2025

Omdat niet alle soorten consequent zijn geteld, kan slechts voor een deel van de soorten een trend in toe- of afname worden vastgesteld. De Nijlgans en Krakeend zijn de afgelopen acht jaar toegenomen, terwijl de Fuut stabiel blijft. De Purperreiger verdween als broedvogel in 1999. De Roerdomp werd in 2017 nog in de Molenpolder vastgesteld, maar ontbreekt in 1999 en 2025. De Rietzanger nam sinds 1999 af, maar is de laatste acht jaar stabiel of licht toegenomen. De Cetti's Zanger is een nieuwkomer en sterke stijger, met kans op verdere uitbreiding. De twee soorten van jonger bos (hakhout) of bos met struiklaag; Goudvink en Putter vertonen een duidelijke toename over 25 jaar. De Grote Bonte Specht piekte in 2017/2018, maar de aantallen in 2025 zijn vergelijkbaar met 1999.

Molenpolder en Maarsseveense Zodden 2017/218 – 2025

De afgelopen acht jaar laten de Grauwe gans en Brandgans een afname zien, terwijl de Nijlgans juist sterk is toegenomen. Soorten van open water, zoals Krakeend, Kuifeend, Meerkoet, Fuut en ook de IJsvogel, nemen toe. Bij de rietvogels is het beeld wisselend: de Roerdomp ontbreekt, maar de Cetti's Zanger heeft zich gevestigd in hoge aantallen en ook de Koekoek neemt toe. Rietzanger en Kleine Karekiet blijven stabiel, terwijl Snor en Blauwborst in 2025 nieuw aanwezig zijn. Laatste twee soorten laten landelijk ook een toename zien. De Bosrietzanger is juist verdwenen ten opzichte van de twee territoria acht jaar geleden.

Bij de bosvogels valt op dat de Buizerd in aantal toenam, de Havik stabiel bleef en soorten van jonger bos (hakhout) of bos met struiklaag (zoals Zwartkop, Tuinfluiter, Appelvink, Goudvink, Groenling en Putter) toenemen. Soorten van ouder bos (zoals Grote Lijster, Zanglijster, Grote Bonte Specht en Houtsnip) laten een afname zien. Voor de Houtsnip kan dit samenhangen met het ontbreken van avondbezoeken in 2025. De lagere aantallen van de Grote en Zanglijster hangen mogelijk samen met het droge voorjaar, dat de voedselbeschikbaarheid (wormen en slakken) heeft beperkt. Ook de Grauwe Vliegenvanger laat een afname zien.

4.3 Soortbesprekingen

In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan de verspreiding en de ontwikkeling van de aantallen van Natura 2000-soorten, evenals enkele andere karakteristieke broedvogels. In bijlage 1 zijn de verspreidingskaarten van alle vastgestelde broedvogelsoorten opgenomen.

Koekoek (3)

De Koekoek is een lastige soort om te inventariseren, omdat roepende mannetjes grote afstanden afleggen. In de Molenpolder zijn er twee territoria vastgesteld en in de Maarsseveense Zodden één. Deze territoria zijn gebaseerd op zeven waarnemingen van roepende Koekoeken. De aantallen lijken, zowel over de afgelopen acht jaar, als over de afgelopen 26 jaar toe te nemen. De lichte toename kan deels samenhangen met de toename van rietvogels, waarbij de Kleine Karekiet mogelijk als waardvogel fungeert. In 1999 is deze soort niet geteld, waardoor de langjarige toename van de Koekoek daar niet direct aan kan worden gekoppeld. De recente toename in de laatste acht jaar kan mogelijk worden toegeschreven aan de toename van diverse soorten rietvogels door gerichte inrichtingsmaatregelen.

Havik (2)

In het bos nabij Natuuristenpark Gravingen werd tijdens het eerste bezoek al een nest van de Havik aangetroffen. Bij de controles op 9 april en 7 mei werd het vrouwtje op het nest waargenomen. Tijdens latere bezoeken lieten zowel het vrouwtje als het mannetje zich echter niet meer zien, waardoor niet met zekerheid kan worden vastgesteld of dit vrouwtje daadwerkelijk jongen heeft grootgebracht. Het tweede territorium bevond zich in de Maarsseveense Zodden. Op 9 april vloog hier een Havik van het nest, al kon niet worden bepaald of het om het mannetje of het vrouwtje ging. Bij vervolfbezoeken werd op dit nest geen Havik meer waargenomen, wat erop wijst dat het nest in een later stadium mogelijk is verlaten. Wel werden in dit deelgebied op 7 en 26 mei Haviken gezien, maar zij vertoonden geen gedrag dat wees op broeden.

Havik vrouw op het nest tijdens bezoek op woensdag 7 mei 2025

Buizerd (2)

Er zijn in totaal twee territoria Buizerd vastgesteld op basis van in totaal acht geldige waarnemingen. Het noordoostelijke territorium is vastgesteld op basis van vijf waarnemingen waarvan een waarneming waarbij een Buizerd met voer in de poten het bos in vloog. Er is wel gezocht naar het nest, maar dit kon niet worden gevonden. Waarschijnlijk is dit paar niet tot broeden gekomen. Ook van het tweede territorium (westelijk binnen Molenpolder) is geen nest gevonden. Dit territorium is vastgesteld op basis van drie waarnemingen met een broedcode 1 (adult in mogelijk broedgebied).

IJsvogel (1)

De IJsvogel is voor zowel de Molenpolder als de Maarsseveense Zodden een belangrijke Natura2000-doelsoort. Binnen de begrenzing van het onderzoeksgebied is één territorium vastgesteld en ook buiten het onderzoeksgebied, aan de zuidelijke rand van de Maarsseveense Zodden, is één territorium vastgesteld. Beide territoria zijn gebaseerd op vier waarnemingen, waarvan er één een alarmerend individu betrof. De overige waarnemingen betroffen voornamelijk individuen die zich ophielden in geschikt broedgebied. Een daadwerkelijke nestlocatie is echter niet aangetroffen. Landelijk laat de IJsvogel de laatste twaalf jaar ook een toename zien, waarmee deze toename ook verklaard zou kunnen worden.

Cetti's zanger (9)

Sinds 2008 heeft deze soort zich in Nederland gevestigd, eerst in de Biesbosch en van daaruit via de rivieren naar vele delen van het land. Waar de Cetti's Zanger in 2017 en 2018 nog ontbrak, is hij in 2025 volop aanwezig. Het favoriete broedbiotoop bestaat uit ruige rietlanden met opslag van wilg en els. Het hakhoutbeheer op legakkers in de Molenpolder en de Maarsseveense Zodden creëert daarbij ideale omstandigheden voor het vestigen van territoria. En mogelijk zal deze soort in de toekomst alleen maar toe gaan nemen in dit gebied.

Rietzanger (17)

De Rietzanger is een Natura2000-doelsoort voor het hele Oostelijke Vechtplassengebied. In de Molenpolder en de Maarsseveense Zodden samen zijn zeventien territoria vastgesteld, waarvan zestien in de Molenpolder, vooral op legakkers met oeverzeggen en kruiden, omgeven door riet. De afgelopen acht jaar lijken de aantallen hier stabiel, terwijl de landelijke trend juist positief is. Omdat de aantallen in 1999 beduidend hoger lagen, is de verwachting dat de Rietzanger – mede dankzij herstelprojecten zoals het herstel van legakkers en het verwijderen van moerasbos – in de toekomst weer het niveau van 1999 kan bereiken.

Snor (1)

In de Molenpolder zijn uiteindelijk twee territoria van de Snor vastgesteld, waarvan één net buiten de grenzen van het onderzoeksgebied ligt. Binnen de grenzen bestaat het territorium uit drie waarnemingen van zingende vogels. De drie territoria zijn vastgesteld aan de hand van in totaal zeven zingende Snorren. Ook de Snor is een Natura2000-doelsoort en het lijkt erop dat de aantallen de afgelopen jaren zijn toegenomen. Herstelprojecten, waarbij moerasbos is verwijderd om ruimte te maken voor nieuw riet- en moerasgebied, hebben hier mogelijk aan bijgedragen.

Grauwe Vliegenvanger (2)

In de Molenpolder zijn in totaal vijf territoria van de Grauwe Vliegenvanger vastgesteld, waarvan er twee binnen de grenzen van het onderzoeksgebied liggen. De soort staat op de Rode Lijst als gevoelig, onder andere door de landelijke afname. De Molenpolder, en vooral het gebied rond Naturistenpark Gravingen lijkt een geschikt leefgebied aangezien de Grauwe Vliegenvanger nog in redelijk hoge dichtheid voorkomt.

Goudvink (7)

Met in totaal acht territoria, waarvan zeven binnen de gebiedsgrenzen, zijn deze prachtige maar schuwe vinken goed vertegenwoordigd in de Molenpolder. Op basis van zestien waarnemingen van paren, roepende vogels en aanwezige vogels worden zeven territoria vastgesteld. Deze relatief hoge dichtheid hangt mogelijk samen met het hakhoutbeheer op de legakkers. De meeste Goudvinken worden gezien op akkers met dichte jonge berken, wilgen, lijsterbes en andere struiken, maar in mindere mate ook in oudere bossen met een vrij dichte ondergroei.

Overige soorten

Roerdomp

Op 7 mei om 05:30 uur werd vanaf het water een Roerdomp gehoord, buiten het onderzoeksgebied. Na driemaal 'hoemp' te hebben gehoord, bleef de vogel stil. De exacte locatie kon daardoor niet met zekerheid worden vastgesteld, maar gezien de geluidssterkte wordt vermoed dat de Roerdomp in het noordelijke deel van het BMP-plot actief was.

Purperreiger

Op 7 mei werd in het wilgenstruweel rond het kreeftenonderzoeksgebied een Purperreiger waargenomen. Bij het naderen werd geprobeerd een foto te maken, waarbij de vogel tijdens het opvliegen luidruchtig alarmeerde. Dit wekte aanvankelijk de indruk dat de Purperreiger mogelijk bezig was zich in het gebied te vestigen. Uit latere bezoeken bleek echter dat

hiervan geen sprake was; vermoedelijk betrof het een rustend individu dat werd verstoord en alarmerend wegvloog. Op 20 juni werd nabij deze locatie opnieuw een Purperreiger gezien. Daarnaast werd op 26 mei een exemplaar waargenomen in de Maarsseveense Zodden.

Purperreiger in wilgenstruweel. Rustend maar later luidkeels opvliegend, 7 mei 2025

Zeearend

Op 9 april vloog een adulte Zeearend vanuit zuidwest over de Bethunepolder richting noordoost. Mogelijk een broedvogel in de omgeving.

Koereiger

Op 26 mei vloog een Koereiger over. De indruk was dat hij van vrij dichtbij buiten het gebied kwam.

Bosgebied met gemaaide delen en paden nabij Naturistenpark Gravingen 9 april 2025

5 Evaluatie

Natura 2000-doelsoorten en rietvogels

De Roerdomp en Purperreiger zijn nog aanwezig in het gekarteerde gebied, maar worden niet meer als broedvogels aangetroffen. Andere doelsoorten, zoals Woudaap, Grote Karekiet en Zwarte Stern, komen momenteel niet voor. Het ontbreken van soorten als Woudaap en Grote Karekiet wordt voornamelijk toegeschreven aan de afnemende kwaliteit en beperkte omvang van riet- en andere oevervegetaties, waardoor de overgang van water naar land zeer abrupt is. Naast het gebrek aan peilfluctuaties, wijst onderzoek door Van der Winden en Dreef (2019) in de Oostelijke Vechtplassen ook uit dat rietvraat door de Grauwe Gans een belangrijke oorzaak is van deze achteruitgang.

Het ontwikkelen van brede rietoevers is essentieel voor het terugkeren en behouden van deze doelsoorten. Bescherming van de oevers tegen ganzenvraat kan hierbij een effectieve maatregel zijn. Op diverse locaties wordt deze aanpak al toegepast, maar verdere uitbreiding en verbetering zijn wenselijk en strekt tot aanbeveling. Het herstel van deze vegetaties vereist een langdurige inzet en systematische monitoring om duurzame effecten te realiseren.

De overige Natura2000-doelsoorten IJsvogel, Snor en Rietzanger zijn aanwezig. Gedurende de afgelopen acht jaar lijken IJsvogel, Snor en Rietzanger in aantal licht toe te nemen, terwijl de aantallen in 1999 voor de Rietzanger wel hoger waren.

In de Molenpolder zijn in de afgelopen acht tot negen jaar veel herstelmaatregelen getroffen, waarbij legakkers zijn hersteld en moerasbossen zijn verwijderd ten behoeve van moerasontwikkeling en de broedvogels die daarbij horen. Soorten als Rietzanger, Snor, Cetti's Zanger, Blauwborst en in mindere mate Kleine Karekiet profiteren mogelijk van deze ruigere legakkers die een aantal jaar na inrichting een moerasachtig of ruiger rietland karakter hebben, waarbij de akkers minder frequent beheerd wordt. Na aantal jaar zullen deze akkers zich meer ontwikkelen naar (jong) bos en voor deze soorten minder geschikt zijn.

Het wordt aanbevolen om eens in de zes tot acht jaar dergelijke inrichtingsmaatregelen, verspreid over het gebied, uit te voeren, zodat continu geschikt biotoop voor deze soorten beschikbaar blijft. Dit kan het beste worden gecombineerd met oeverbescherming en de ontwikkeling van brede rietoevers.

Bosvogels

Soorten van jonger bos (hakhout) of bos met struiklaag (zoals Zwartkop, Tuinfluiter, Appelvink, Goudvink, Groenling en Putter) toenemen. Mogelijk is er door een hakhout beheer van eens in de acht à negen jaar in deze periode voldoende geschikt leefgebied aanwezig voor een duidelijke toename zien. Voldoende zaden maar ook insecten in dit jongere bostype hebben mogelijk geleid tot deze toename.

Soorten van ouder bos (zoals Grote Lijster, Zanglijster, Grote Bonte Specht en Houtsnip) laten een afname zien. Mogelijk dat lage aantallen van de Grote en Zanglijster samenhangen met het droge voorjaar van 2025. Maar misschien dat er wel een droger bostype aanwezig is dat minder geschikt is voor soorten als Houtsnip, Grote Lijster en Zanglijster die sterk afhankelijk zijn van bodemvoedsel wat in vochtige bodems gezocht wordt.

Literatuur

van Kleunen A., Foppen R. & van Turnhout C. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

van Manen W. 2024. Handreiking gebiedskarтерingen broedvogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Van der Winden J. & S. Deuzeman 2024. Beschermingsproject grote karekiet 2024. Jaarrapport aantallen, broedsucces, habitatverbeteringen en dispersie. Rapport 2024-05. Jan van der Winden Ecology, Utrecht.

Vergeer J.W., Boele A., van Bruggen J. & van Turnhout C. 2023. Handleiding Sovon Broedvogelmonitoring: Broedvogel Monitoring Project en kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Bijlage 1 Soortkaarten inventarisatie 2025

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Sovon (info@sovon.nl).

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
024 7 410 410

info@sovon.nl
www.sovon.nl

Sovon Vogelonderzoek Nederland werkt met een ISO 9001 gecertificeerd kwaliteitsmanagementsysteem, gecertificeerd door EIK Certificering overeenkomstig ISO 9001:2015. Dit rapport is met uiterste zorg door Sovon (en eventuele andere partijen) opgesteld. Sovon aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van gegevens van dit onderzoek.

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of opdrachtgever.